

*Сабуров Т.В.,
здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 101 «Екологія»
Савчук М.А.,
здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього середовища»
Науковий керівник Кірейцева Г.В.,
к.е.н., доцент, доц. кафедри екології та природоохоронних технологій,
Державний університет «Житомирська політехніка»
gef_kgv@ztu.edu.ua*

ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СТАЛІЙ РОЗВИТОК

В умовах глобальних кліматичних змін та зростаючого антропогенного навантаження на екосистеми, військові дії стають додатковим руйнівним фактором, що загрожує екологічній безпеці не лише окремої країни, але й цілих регіонів. Повномасштабне вторгнення РФ на територію України спричинило безпрецедентну екологічну кризу, масштаби якої продовжують зростати. Особливої актуальності набуває оцінка екологічних наслідків війни та їх впливу на досягнення цілей сталого розвитку, зокрема цілей 6 (чиста вода), 13 (протидія зміні клімату), 14 (збереження морських ресурсів) та 15 (захист екосистем суші).

До початку повномасштабного вторгнення Україна демонструвала позитивну динаміку в сфері екологічної безпеки. За період 2013-2021 років відбулося зменшення обсягів викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря на 57,90 тис. т (16,55%). Однак військова агресія РФ кардинально змінила екологічну ситуацію. Лише за перший рік війни в атмосферу викинуто понад 42 млн т парникових газів внаслідок бойових дій, пожеж та руйнування промислових об'єктів.

Масштаби екологічної катастрофи вражають. Станом на кінець 2023 року:

близько 30% території України (174 км²) забруднено вибухонебезпечними речовинами;

загальні збитки довікллю перевищили 2 трлн грн;

зафіксовано понад 500 воєнних злочинів проти довкілля, з них найбільше у Київській (67), Дніпропетровській (37), Одеській (28) та Запорізькій (28) областях;

забруднено мінами близько 470 тис. га сільськогосподарських земель;

знищено сотні тисяч гектарів лісів;

під загрозою знаходяться 160 природно-заповідних територій.

Особливо руйнівним став терористичний акт на Каховській ГЕС, збитки від якого оцінюються у 146 млрд грн (3,8 млрд євро). Підриг греблі спричинив масштабну екологічну катастрофу, наслідки якої відчуватимуться десятиліттями: забруднення річкової системи, загибель водних екосистем, засолення ґрунтів, зміна гідрологічного режиму регіону.

Ситуація ускладнюється тим, що значна частина промислових об'єктів розташована у тимчасово окупованих регіонах або зонах активних бойових дій. Хоча це тимчасово зменшило промислові викиди, але створило нові екологічні загрози через неконтрольовані викиди небезпечних речовин при пошкодженні підприємств.

Відновлення екологічної безпеки України потребує комплексного підходу за кількома ключовими напрямками. Першочерговим завданням є розробка єдиної методології оцінки довгострокових екологічних наслідків війни, що передбачає створення системи показників оцінки збитків довікллю та впровадження сучасних методів дистанційного моніторингу. Паралельно необхідно розгорнути мережу автоматизованих станцій контролю якості повітря, води та ґрунтів у зонах підвищеного екологічного ризику з відкритою інформаційною платформою даних. Критичним напрямом є впровадження сучасних технологій очищення забруднених територій, зокрема розмінування з мінімальним впливом на ґрунти та застосування методів біоремедіації. Особливої уваги потребує відновлення природних екосистем, насамперед гідрологічного режиму в районі Каховської ГЕС та реабілітація природно-заповідних територій.

Успішна реалізація цих напрямів вимагає активної міжнародної підтримки через створення експертних груп та залучення грантового фінансування. Перспективним є створення спеціального екологічного фонду для відновлення постраждалих територій. Важливо забезпечити чітку координацію всіх залучених сторін та створити прозорі механізми контролю за використанням ресурсів.

Війна в Україні стала безпрецедентним викликом для досягнення глобальних екологічних цілей сталого розвитку. Масштаби екологічних руйнувань вимагають негайної реакції міжнародної спільноти та розробки нових підходів до відновлення постраждалих екосистем. Особливу увагу слід приділити впровадженню "зелених" технологій при будівництві промислової інфраструктури та залученню імпакт-інвестицій для реалізації екологічних проєктів.